

Ana dilimiz milli kimliyimizi, mənəvi varlığımızı yaşadan ən güclü vasitədir

Müsaibimiz AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru, filologiya elmləri doktoru, professor Nadir Məmmədlidir

– Nadir müəllim, Prezident İlham Əliyevin AMEA-nın yubileyindəki çıxışında Azərbaycan dili ilə bağlı fikirlərinə və çağırışına münasibətinizi bir çox kütləvi informasiya vasitələrində, qısaca da olsa, açıqlamısınız. İstərdik məsələyə daha əhatəli münasibətinizi, düşüncələrinizi bildirsiniz.

– Azərbaycan Prezidentinin iştirakı ilə keçən Milli Elmlər Akademiyasının 80 illik yubiley yığıncağında global miqyasda çox mühüm strateji məsələlər müzakirə olundu. Prezident cənab İlham Əliyev qısa, lakin məzmunlu çıxışında dilçiliyin əhəmiyyətini xüsusi vurğuladı. Dövlət başçısı bir daha xalqın ziyalılarına, cəmiyyətə, alimlərimizə ümummilli lider Heydər Əliyev dönməindən səslənən mühüm bir mesajın vacibliyini təkrar diqqətə çatdırdı: **dilimiz milli kimliyimizin, mənəvi birliyimizin ən güclü simvoludur.**

Prezident gerçək mənzərəni açıqlayaraq bildirdi ki, bu gün dünyada 50 milyon çox azərbaycanlı yaşayır və onların hər birinin gözü, diqqəti müstəqil Azərbaycandır. Hazırda 10 milyon əhali ilə olan bir ölkədə Azərbaycan dilinin əsas normaları qorunur və inkişaf etdirilir. Təəssüf ki, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın çoxu dilimizdən yalnız məişət səviyyəsində istifadə edir.

Dünyada az ölkələr var ki, dilin qorunması ilə bağlı sərəncam və fərmanlar imzalamı. Azərbaycan bu mənada istisnadır. Bu da onu göstərir ki, Prezident İlham Əliyev təkcə qalib dövlətin deyil, həm də milli dilimizin keşiyində dayanıb bir liderdir. Onun çağırışı aydındır, öz dilimizdə danışmalı, onun saflığını qorumalıyıq. Bu, təkcə dilçilərin deyil, bütün xalqın borcudur.

Azərbaycan dili bədii, elmi və ictimai fikri yüksək səviyyədə ifadə etməyə tam qadirdir. Dövlət başçısı sırasında haqlıdır: belə yüksək imkanlara malik dilimizə, nəyə görə bu qədər əcnəbi sözlər daxil olur? Axı biz öz dilimizdə fikrimizi tam, aydın və gözəl şəkildə ifadə edə bilirik.

Prezident eyni zamanda qeyd etdi ki, bəzi beynəlxalq terminlərdən ən keçmə mümkün deyil. Qloballaşan dünyada ölkələr kimi dillər də qarşılıqlı təsirə məruz qalır. Bu, mədəni inteqrasiyanın təbii göstəricisidir. Lakin dövlət başçısının tövsiyəsi açıqdır, əgər hər hansı bir sözün Azərbaycan dilində qarşılığı varsa, onu başqa dildən almağa ehtiyac yoxdur.

Azərbaycan dilinin qorunması və inkişafı hər birimizin vətəndaşlıq borcudur. Sovet dövründə dilimizə çoxlu yad sözlər daxil olub. Amma indi bu axının qarşısını almaq, dilimizi saflaşdırmaq və zənginləşdirmək bizim əlimizdədir. Prezidentin vurğuladığı kimi, dünyanın gözü bu gün Azərbaycandır. Biz ədəbi dilimizi qorumalı, onun səviyyəsini yüksəltməliyik. Azərbaycan dili nə ölkə daxilində, nə də xaricdə yalnız məişət səviyyəsində işlənməməlidir.

– Gəlin unutmaq ki, əsrimiz yüksək texnologiyalar əsridir və sürətlə inkişaf edən belə bir vaxtda insan bir dünyanı bəsməyə internet üzərindən maraqlandığı istənilən məsələni araşdırmaq imkanına malikdir. Təbii ki, aldığı informasiyanı bölüşmək üçün də müəyyən texniki terminlərdən istifadə etməli olur. Belə olan halda ədəbi dili qorumaq, əlbəttə, asan məsələ deyil. Bu problemin həlli və dilimizin saflığının qorunması o anlama gəlirmi ki, texniki terminlərin dilimizdə işlənməsinə qarşı çıxmalıyıq?

– Şübhəsiz, dövlət başçısının Azərbaycan dili ilə bağlı qarşısı qoyduğu tələblərə uyğun olaraq, internet mühitində digər dillərin Azərbaycan dilini sıxışdırılması, dilimizin təhlükəsizliyinin qorunması və ona olan müxtəlif növ təhdidlərin qarşısının alınması üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi vacibdir. Lakin cənab Prezident bu məsələyə uzaqgörənliklə və dünya mədəniyyəti çərçivəsində yanaşır. Xatırlayırımsınız, dövlət başçısı fikrini belə açıqladı: “Düzüldür, beynəlxalq leksikon var və hər birimiz bu leksikondan istifadə edirik. Amma əgər Azərbaycan dilində əzəli bir kəlmə varsa, başqa dildən kəlməni götürüb əvəzləmək nə məqsəd daşıyır? Bu, ya səhvdir, ya təxribatdır. Hər ikisi də qəbuledilməzdir. ... Yəni, bax xalq kimi, məblət kimi öz dilimizi qorumasaq, onda yavaş-yavaş bizim milli kimliyimiz də sarsıla bilər”.

Cənab Prezident bu fikri ilə beynəlmiləl söz və terminlərə sərəst münasibətini ortaya qoydu. Axı, bu reallıqdır! Elmi-texniki nailiyyətlər, güclü informasiya axını, intensiv istehsalat fəaliyyətləri, beynəlxalq əlaqələr alimlərə və terminlərə, eləcə də hər hansı nomenklaturanın milli sərhədləri aşib, geniş yayılmasını şərtləndirir. Şərq və Qərb ölkələri ilə ictimai-siyasi, iqtisadi, elmi, mədəni əlaqələrin genişlənməsi və möhkəmlənməsi şəraitində müxtəlif sistemli dillərə tarixən təmasda olan Azərbaycan ədəbi dili zənginləşir, təkmilləşir.

– Fikrimizə, dilin hansı sözlərlə zənginləşməsi barədə mütəxəssis fikirlərini eşitmək, oxucularımız, bütövlükdə cə-

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev noyabrın 3-də AMEA-nın 80 illik yubiley yığıncağında proqram xarakterli çıxışı zamanı elmin müasir çağırışlarını dərinlən təhlil edib, ölkəmizin gələcək inkişafında innovasiyaların, texnologiyaların rolunu xüsusi vurğulamaqla yanaşı, strateji əhəmiyyətli bir sıra məqamlara da toxundu. Onlardan biri də Ana dilimizlə bağlı idi. Dövlət başçısı Azərbaycan dili ilə bağlı narahatlığını ifadə edərək bildirdi ki, son 10 il ərzində bu istiqamətdə lazımi addımlar atılıb, lakin vəziyyət qaneedici deyil: “Azərbaycan dilinin saflığının qorunması hər bir Azərbaycan vətəndaşının işi olmalıdır. Yəni dövlət, alimlər, dilçilər, yazıçılar, şairlər, jurnalistlər, siyasətə məşğul olanlar bu məsələyə çox böyük diqqət verməlidirlər”. Prezidentin bu çıxışında dövlətdən sonra alimlərin adı çəkilir və onların bu məsələyə öz dəstəklərini göstərmələrinə çağırış edilir. Dilçilik problemləri və tədqiqatları ilə bilavasitə məşğul olan elm ocağının – AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun dövlət başçısının bu çağırışına münasibəti və bu istiqamətdə Azərbaycan dilinin “baş laboratoriyası”nda görülmə işlər barədə məlumat almaq üçün institutun direktoru, filologiya elmləri doktoru, professor Nadir Məmmədliliyə müraciət etdik.

miyyətimiz üçün də faydalı olardı. Elə jurnalistlərimiz, media nümayəndələrimiz üçün də. Mümkünsə, bu barədə bir qədər ətraflı danışardınız.

– Tamamilə sizinlə razıyam. Ümumən, alimlərin sözlər ədəbi dilin funksional üslubu, gerçəkliyin qnesoloji inikası, məntiqi dərkedilmə vasitəsi, elmi-texniki informasiyaların reallığıdır. Sığnıqativ, sözün səsləndirilmə məfhumla əlaqəsinə əsaslanan mənalı əhatə dairəsinə görə fərqlidir. Söz və terminlərin dilə keçmə üsulları müxtəlifdir.

Məsələn, **şifahi və yazılı alimlərin sözləri**. Şifahi üsulla söz və terminlərin bilinməsi şəraiti üçün xarakterikdir, çünki bu prosesdə kollektiv nitq fəaliyyəti, ünsiyyət vacib şərtidir. Şifahi alimlərin sözlər kortəbii şəkildə reallaşdığı üçün xarici şəraitin daşıdığı təsviri təz pozulur, məniməmə əsaslanır. Yazılı üsulla söz və terminlər, əsasən, mətbuat, tərcümə, bədii, elmi ədəbiyyat və s. vasitəsi ilə alınır. Onların məniməmə aktı uzun sürür, dilin normalarına cavab vermədikdə dildən çıxır.

Vasitəli və vasitəsiz alimlərin sözləri: Belə alimlərin söz və terminin vasitəli dilin köməyi ilə alınmasıdır. Məsələn, latın, yunan, fransız, ingilis və s. mənşəli viza, vibrator, veto, vedovil terminləri rus dili vasitəsilə dilimizə keçmişdir. Vasitəsiz – terminin birbaşa, vasitəli dilin köməyi olmadan alınmasıdır. Məsələn, rus mənşəli çuqun, nabor, yarus və s. terminlərin şifahi, yaxud yazılı üsulla alınması.

Təkrar-qayıdış, yaxud geriye alimlərin sözləri: Bu tip alimlərin sözlər müəyyən bir dila mənsub sözün başqa dillərdə semantik və ya fonetik modifikasiyadan sonra “yad formada” yenidən qayıtmışdır. Məsələn, əmir al-ma ərəb sözü holland dilinə keçib admiral formasında beynəlmiləlləşəndən sonra yenidən ərəb dilinə qayıtmış və dünya dillərinə yayılmışdır.

İkili alimlərin sözləri, eyni anlayışı bildirmək üçün eyni vaxtda ayrı-ayrı dillərdən iki ləksik vahidin dilə keçməsidir. Məsələn, rus dili vasitəsilə kompüter, türk dili vasitəsilə bilgisayar; rus dili vasitəsilə multiplikasiya, türk dili vasitəsilə cizgi filmi və s.

İkili alimlərin sözləri. Bu tip alimlərin sözlər eyni mənşədən olub müxtəlif dillərdə məniməmə prosesində başqalaşan sözlərə aiddir. Yəni eyni ləksik vahid müxtəlif dillərdə haçalanmış forma, həttə mənə qazanır. Məsələn, Azərbaycan dilində ərəb sözü sıfır və rus dili vasitəsilə keçən şifra (шифра). Hazırda dilimizdə işlənən sıfır “kəmiyyətin olmadığını göstərən “0” rəqəm işarəsi”, şifra isə “gizli yazı üçün şorți işarələr sistemi” deməkdir.

Bütün bunlara rəğmən dildə ziyanlı və ehtiyacdən gələn sözlər də vardır. Cənab Prezident məhz bu məsələyə diqqəti yönəldir:

Məsələn, **alimlərin söz və terminləri**. Yalnız ehtiyacdən irəli gələrkə dildən keçən sözlər dilin normalarına uyğunlaşır, mənalıların aprobeasiyası baş verir. Həttə mənə diferensiasiyası və ayrılması nəticəsində semantik strukturu yenidən qurulur, formalaşır. Milli sözlərlə sintaqmatik əlaqə və münasibətlər daxili və xarici valentliyin inkişafına, söz yaradıcılığı morfemlərinə, ləksik-qrammatik sistemin qanunlarına uyğunlaşmasına, eləcə də müstəqilliklərinə gətirib çıxarır.

Əcnəbi söz və terminlər. Bunlara bəzən barbarizmlər də deyilir. Azərbaycan dili qarşısı ilə yazılısalar da, müəyyən izahatsız anlaşılmırlar. Dilimizi kərləyən məhz bu tip sözlərdir.

– **Professor, bir gerçəyi də etiraf edək ki, XX əsrin sonu və XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycan dilinə daxil olan terminlərin böyük əksəriyyətini alimlərin terminlər təşkil edir. Bu proses dilimizin kasıblığındanmı irəli gəlir? Dilimizin saflığını qorumaq üçün bunun qarşısını almaq lazımdır?**

– Dilimizin qorunması baxımından bu da çox vacib və diqqət tələb edən məsələdir. Müasir Azərbaycan dili terminologiyasının xeyli hissəsini alimlərin terminlər təşkil etsə də, dilimizdə təşəkkül tapmış avtohton terminologiya çox zəngindir. Terminologiyada alimlərin sözlər dilin kasıblığına dəlalət etmir, əksinə, onun dil əlaqələri hesabına zənginləşməsinin göstəricisi kimi

çıxış edir. Bu, əlbəttə, alınma söz və termin probleminin rəngarəngliyi və çoxşəhəli məsələləri əhatə etməsi ilə əlaqədardır.

Tarixi-mədəni əlaqələr və dövlətlərarası münasibətlər, elmi-texniki tərəqqi və elmi bilik sahələrinin inkişafı ilə bağlı olaraq, Azərbaycan dili ləksikasına söz və terminlərin daxil olmasını elə tənzimləmək lazımdır ki, dilimizi milli səciyyəsinə, özünəməxsusluqdan məhrum etməsin. Azərbaycan dilçiliyində alınma sözlərin tədqiqində ənənəvi qəbul olunmuş tarixilik prinsipi də onların xalqın tarixi mərhələlərdən keçib gəldiyi yollarla əlaqəli şəkildə öyrənilməsinə tələb edir. Alimlə hadisəsinin mahiyyəti həmçinin milli mədəniyyət, milli təfəkkür və milli mövcudluq anlayışları ilə bağlıdır. Azərbaycan milli xarakterini bu anlayışların işığında aydın görürük. Linqvistik əlaqələrin forması dillərin qarşılıqlı təsir xarakteri, fonetik sistemi və qrammatik quruluşları ilə təyin olunursa, əlaqələrin səbəbləri və intensivliyi mədəni, sosial və elmi-texniki inkişafı ilə bağlıdır. Müasir Azərbaycan dilinə keçən söz və terminləri iki qrupa ayırmaq olar:

Birincisi, yeni əşya, hadisə və mücərrəd anlayışların adını bildirən, əvvəllər Azərbaycan dili lüğət tərkibində nomenklatur ifadəsi olmayan alınma söz və terminlər. Elm və texnika sürətlə inkişaf edir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan, terminologiyamız üçün vacibliyindən, yeni əşya və hadisəni bildirməkdən, yaxud müəyyən səbəbə görə əvvəlki adın özünü doğrultmadığından asılıdır. Yeni anlayışlar meydana gəldikcə, mövcud terminologiyada da dəyişiklik olması təbii bir prosesdir. Bu inkişaf nəticəsində yeni məfhum və anlayışlar yaranır, eyni zamanda, onların adlandırılması zərurəti ortaya çıxır, çünki əksəriyyəti terminoloji nomenklaturadır. Bu terminlərin Azərbaycan dilində işlənmə bilməsi onların təkcə ləksik-semantik müstəqilliyindən yox, həmçinin terminoloji sistemdəki digər terminlərə uyğunluğundan,